

Gilder i Fortids Dage.

Nogle Optegnelser fra Hedeboegnen.

Af S. Wiskinge, Kirke Skensved.

Det er sikkert kun paa de færreste Steder af Sjælland, at saa mange af de gamle Sæder og Skikke ned gennem Tiderne og til nær op imod vore Dage har holdt sig saa upaavirkede af den nyere Tids nivellerende og udjævnende Indflydelse som paa den saakaldte Hedeboegn — Landstrækningen mellem København, Roskilde og Køge.

Her har Slægt efter Slægt forhen bøjet sig for Traditionerne og kun lidt efter lidt ændret paa de Forhold og Sædvaner, der nu engang havde vundet Hævd, og som var blevet gængse Mand og Mand imellem; thi da det i tidligere Tid blandt Landbostanden paa Heden næsten blev betragtet som en hel Vanære, om en af dens Standsfæller i nogen nævneværdig Grad afveg fra de gamle Sæder, vilde ingen være »den første« til at bryde med de fra Fædrene nedarvede og fra Barndommen af kendte og tilvante Skikke.

Gæstfriheden og Trangen til Sammenkomster og selskabeligt Samvær har fra gammel Tid været stærkt fremtrædende omkring paa Hedeboegnen, men de fleste af

disse Samlag foregik forhen under visse bestemte Former og havde hver deres Særpræg.

I en af Hedens Landsbyer, Jersie, blev der saaledes indtil for 25—30 Aar tilbage afholdt et saakaldt Kyndelmisse-Gilde. Dette Gilde fandt Sted hvert Aar den 2. Februar hos Byens Oldermænd, og det var kun Mændene, som havde Adgang til det. Det begyndte præcis Klokken 9 om Formiddagen.

I Henhold til en gammel Vedtægt for Kyndelmisse-Gildet skulde enhver af Bymændene, der ikke var mødt til den fastsatte Tid, og som ikke havde gyldige og af Oldermændene godkendte Grunde for sin Udeblivelse, erlægge en Bøde af 6 Skilling (12 Øre) til »Byspung« (d. v. s. Byens Pung, »Kasse«). De Penge, som herved indkom, blev der gjort Brug af, naar der skulde udføres Forbedringer ved Markveje. Broer, Stenkister eller andre lignende Foretagender til fælles Bedste for Byens Beboere. Det var saaledes af finansiell Betydning, at der fandt saa mange Bøder som muligt, og derfor hændte det heller ikke saa sjældent, at den ene af Bymændene paa en eller anden Maade søgte at lægge Hindringer i Vejen for den anden, saa han derved kom for silde til Gildet, ligesom man ogsaa ved at fortælle om, hvorledes det ved Kyndelmisse-Gildet ingenlunde hørte til Sjældenhederne, at Oldermændens Stueur, der paa denne ene Dag i Aaret fungerede som »autoriseret« Tidsmaaler, blev stillet nogle Minutter frem, eller ogsaa at man lukkede Stuedøren i Laas, naar Klokken var lige ved at slaa 9, saaledes at de Bymænd, der kom i sidste Øjeblik, ikke fik Lov til at slippe ind i Gildestuen, før Klokken havde slaaet.

Ved Middagstid gik Deltagerne gerne en Tur hjem for at spise til Middag, idet der ikke vankede nogen Mad ved Kyndelmisse-Gildet, men lidt hen paa Eftermiddagen kom Bymændene igen og fortsatte Samværet.

Dagen tilbragtes i Almindelighed med Samtale, Drøftelse af Byens Fællesanliggender, Kortspil og med at drikke gammelt Øl.

En hel Tønde Øl skulde sættes til Livs i Dagens Løb,

thi først naar »Tapperen« — den Mand, der sørgede for, at Krusene stadig var fulde af Øl — med tre Slag paa Tønden havde tilkendegivet, at nu var den tom, maatte Gildet hæves og enhver gaa hjem.

I Jersie var det fra gammel Tid af Sædvane, at Præsten gav Bymændene en Tønde Øl, to Potter Brændevin og et Pund Tobak til Kyndelmisse-Gildet. Fastelavns Mandag samledes Bymændene i Jersie ogsaa til Gilde hos Oldermændene, og ved denne Lejlighed gav Byens Degn en halv Tønde Øl, een Pot Brændevin og et halvt Pund Tobak.

— — — — —
Ved Dødsfald var det forhen Skik og Brug paa Hedeboegnen, at der blev foranstaltet store Begravelses-»Gilder«, til hvilke de fleste af Sognets Beboere blev indbudt.

Den Mand, der skulde fungere som Bedemand til Begravelses-»Gildet«, maatte, forinden han overtog Hvervet og begyndte sin Vandring fra Sted til Sted, nøje have sat sig ind i Ordlyden af den »Formel«, man betjente sig af ved saadanne Lejligheder. Ifald han ikke kunde sin »Lektie« godt, risikerede han nemlig at gaa i Staa, naar han kom ind og skulde fremsige Indbydelsen, og dette blev anset for en stor Skam. Derfor var det heller ikke alle og enhver, som var i Stand til at kunne paatage sig at være Bedemand.

I nogle af Byerne paa Hedeboegnen havde Indbydelsen, man brugte, følgende Ordlyd, idet Navnet i Formlen betegnede den Mand, som foranstaltede Begravelsen, ligesom ogsaa Dagen, der nævntes, var den, som var bestemt dertil:

»Jeg har en meget flittig Hilsen til Fa'r og Mo'r i Huset og jeres Børn fra N. N. og hans Kone, om I vil være saa gode at møde dér paa Onsdag Formiddag Kl.10 og følge deres afdøde Fader til hans Sovekammer og sidste Hvilested, gaa med i Kirke og høre paa en Tale og følge med hjem igen og faa et Maaltid Mad og være

deres Gæst en Time eller to, eller saa længe jeres gode Vilje tilsiger jer. Saa lover de at tjene jer igen, paa hvad Maade de bedst kan, men helst i et glædeligt Tilfælde.»

Ved Dødsfald bevarede man altid Liget i Hjemmet, indtil Jordefærden skulde foregaa. Paa Begravelsesdagen mødte Degnen i Hjemmet for at »synge Liget ud«, og naar Kisten var ført ud af Huset, blev den sat ned paa Skamlerne ude i Gaarden og stod der en lille Stund, inden man drog videre. Tanken hermed var at give den afdøde Lejlighed til at tage en sidste Afsked med det Hjem, han blev baaret ud fra, og som han nu for stedse skulde forlade.

Naar Jordefærden havde fundet Sted, vendte Følget tilbage til Hjemmet for at vederkvæge sig ved de velbesatte Borde og de fyldte Kruse. Efter Maaltidet blev der som Regel spillet Kort, og nu og da kunde Stemningen blandt Deltagerne i Begravelses-»Gildet« blive ret løftet — vel ogsaa mangen Gang virke trykkende og tungt for de Hjem, hvor Dødsfaldet havde kaldt Savnets og Sorgens Taarer frem og kastet sin mørke Slagskygge hen over de Efterladtes Fremtidsveje.

— — — — —
I vore Dage, da Livet pulserer stærkere, end det nogen Sinde før har gjort indenfor Landbostanden, udviskes Særpræget og Ejendommelighederne ved de forskellige Egenes Beboere mere og mere. Dette har ogsaa været Tilfældet paa Hedeboegnen. Her som andre Steder har Tidsaanden, Udviklingens Gang, de sociale Forhold og meget andet øvet sin stærke Indflydelse og bortvejret de Traditioner, som var gaaet i Arv fra Slægt til Slægt gennem de henfarne Tider. Og nu i Løbet af den sidste Menneskealder er de gamle Gilder med de Skikke og Sædvaner, som dertil var knyttet, ogsaa forsvundet fra Hedeboegnen og gaaet over i Historien.